

4

FORMACIÓN E EXPANSIÓN DOS REINOS PENINSULARES

Apóstolos do Pórtico da Gloria da catedral de Santiago de Compostela

No século VIII, a meirande parte da Península Ibérica fora ocupada polos musulmáns, que crearan Al-Andalus.

Pero na Cordilleira Cantábrica existía unha poboación que se resistira á conquista e que fundou o **reino de Asturias**. Nos Pireneos, unha serie de condados (**Marca Hispánica**) ligados ao rei franco fóronse independizando.

No século XI, co declive musulmán, consolidáronse os primeiros reinos cristiáns da Península.

- 1 Observa o eixe cronolóxico e escribe ao carón de cada fecha o acontecemento que corresponda:

739:

830:

951:

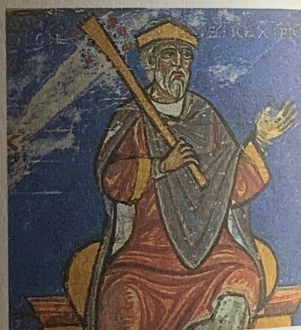
- 2 Observa o eixe cronolóxico inferior, colorea cada un dos condados e reinos e escribe os nomes que faltan:

REINO DE ASTURIAS				CONDADO DE CASTELA		REINO DE LEÓN		REINO DE CASTELA		
REINO DE PAMPLONA				FRANCOS		REINO DE ARAGÓN				
700-749	750-799	800-849	850-899	900-949	950-999	1000-1049	1050-1099	1100-1149	1150-1199	1200-1249

1 A orixe dos reinos cantábricos

- Coa conquista musulmá, algúns nobres hispano-visigodos refuxiáronse na **Cordilleira Cantábrica**.
- Un deles, **Pelaio**, conseguiu a primeira vitoria en **Covadonga** (Asturias) e iniciou a **Reconquista** das terras musulmás.
- Os seus sucesores, **Afonso I** e **Afonso II**, crearon o **reino de Asturias**, con capital en Oviedo, que chegou a dominar parte de Galicia.
- Na segunda metade do século IX, **Afonso III** ocupou a zona ata o río Douro e creou o **reino de León**.
- Este monarca construíu unha liña defensiva de castelos nas terras orientais do reino de León, zona pouco habitada e perigosa. Esta rexión denominouse **Castela**.

OS REINOS CANTÁBRICOS

Afonso II, rei de Asturias.

Afonso III e a súa esposa Ximena xunto ao bispo de Oviedo.

1 Le o texto e responde as seguintes preguntas:

– Onde se refuxiaron os hispano-visigodos que fuxían dos musulmáns?

.....

– Quen foi Pelaio? Que fixo?

.....

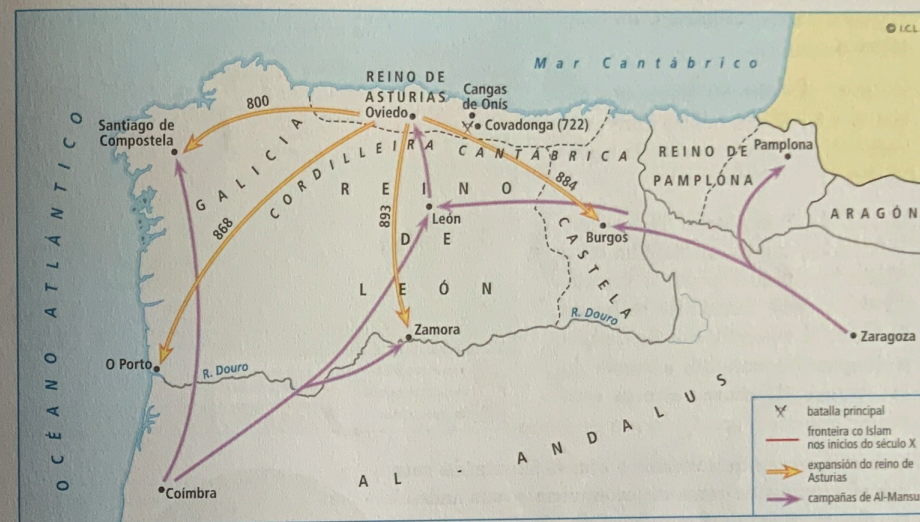
– Que monarcas crearon o reino de Asturias? Onde estableceron a capital?

.....

– Que rei creou o reino de León?

.....

2 Completa o mapa dos reinos cristiáns cantábricos:

- Colorea en amarelo a zona orixinaria do reino de Asturias.
- Pinta de cor marrón o territorio do reino de León, incluíndo Castela.
- Agora colorea en verde o territorio ocupado polos musulmáns.
- Repasa, en vermello, a fronteira co Islam.

3 A que debe o seu nome Castela?

.....

4 Fíxate nas fotografías da páxina anterior e contesta:

– Que reis aparecen nas ilustracións?

.....

– Que reino creou Afonso III?

.....

2 Os condados e os reinos pirenaicos

- Na zona dos Pireneos, Carlomagno creou a **Marca Hispánica**, unha franxa de terra fortificada e dividida en **condados**.
- Á morte de Carlomagno, moitos deses condados pirenaicos convertéronse en reinos e condados independentes.
- Reino de Pamplona.** Tivo a súa máxima expansión con **Sancho III o Maior**, que uniu o reino de Pamplona (máis tarde chamárase **reino de Navarra**) e os territorios de Castela e Aragón. No entanto, á morte do rei, o reino dividiuse entre os seus fillos.
- Reino de Aragón.** Durante o século IX, algúns condados aragoneses tamén conseguiron a súa independencia. **Ramiro I**, fillo de Sancho III, proclamouse **rei de Aragón**.
- Condados cataláns.** No século IX, **Vifredo o Peludo**, conde de Barcelona, incorporou ao seu condado outros condados cataláns e converteu os seus dereitos en herdeiros. Máis tarde, **Borrell II**, conde de Barcelona, independizouse do rei franco.

OS CONDADOS E OS REINOS PIRENAICOS

Sancho III o Maior,
rei de Pamplona.

1 Le o texto e responde as seguintes preguntas:

– Que era a Marca Hispánica? Onde estaba situada?

.....

– Que aconteceu á morte de Carlomagno?

.....

– De onde foi rei Sancho III o Maior? Que territorios uniu?

.....

2 Completa o mapa dos condados e reinos pirenaicos:

- Colorea, segundo indica a lenda, o territorio do reino de Pamplona.
- Fai o mesmo cos tres condados aragoneses.
- Agora pinta, seguindo a lenda, os diferentes condados cataláns.
- Colorea en verde claro o territorio ocupado polos musulmáns.
- Repasa, en vermello, a fronteira co Islam.

3 Fíxate en cada unha das palabras do círculo e escríbeas nos recadros en branco. Despois relaciónas, mediante unha liña, con cada un dos seguintes personaxes:

Reino de Aragón
Marca Hispánica
Reino de Pamplona
Condados cataláns

Vifredo o Peludo

Ramiro I

Carlomagno

Sancho III

5

OS GRANDES REINOS PENINSULARES

Coroación de Henrique de Castela, século XIX

Durante os séculos XII e XIII consolidáronse os catro reinos cristiáns da Península Ibérica: Portugal, Castela e León, Navarra e a Coroa de Aragón. Estes reinos ocuparon novos territorios musulmáns e repoboaron as terras conquistadas.

En Castela desenvolveuse unha economía baseada na gandería da la, e a nobreza tivo grande influencia social.

Na Coroa de Aragón desenvolveuse o comercio mediterráneo, que favoreceu a produción artesanal de obxectos e o nacemento dunha poderosa burguesía.

Durante a segunda metade do século XIV produciuse unha crise económica e social en toda Europa, que afectou tamén aos reinos hispánicos.

1 Observa o eixe cronolóxico e completa este cadro:

Acontecemento	Data	Coroa
Batalla das Navas de Tolosa		
	1137	
Unión definitiva de Castela e León		
	1237	
	1412	
Guerra civil en Cataluña		

2 Que catro reinos cristiáns se consolidaron na Península Ibérica entre os séculos XII e XIII?

2 A Coroa de Castela: economía e sociedade

- A meirande parte da poboación de Castela dedicábase ao cultivo de **cereais** e á produción de **viño** e **aceite** para a exportación.

Pero a súa principal actividade era a cría de ovellas (a **gandaría ovina**) que producían unha **la** de gran calidade.

- A **gandaría** pertencía, en gran parte, á nobreza castelá que fundou a **Mesta** no ano 1237. Esta organización defendía os intereses dos gandeiros fronte aos campesiños.

- A maior parte da **la** castelá dedicábase á exportación. O comercio concentrábase en **Burgos**.

- Desde os portos cántabros e vascos, a **la** transportábase a Francia, Flandres e Inglaterra. Castela tamén vendía a Europa ferro e aceite, e importaba panos de calidade.

Burgos tivo un gran crecemento grazas ao comercio de **la** da Mesta.

- Grazas ás súas grandes propiedades (señoríos) e aos elevados beneficios da **la**, a **nobreza** e o **alto clero** consolidáronse como os grupos sociais máis poderosos de Castela.

- Os nobres, interesados no comercio da **la**, non permitiron o desenvolvemento da industria artesá da **la**. Así, en Castela non prosperou unha burguesía comercial.

RUTAS COMERCIAIS CASTELÁS E EXPANSIÓN ATLÁNTICA

1 Cal era a principal actividade económica de Castela?

2 Que era a Mesta? De que se encargaba?

3 Por que en Castela non se desenvolveu a burguesía?

4 Fíxate no mapa das rutas comerciais castelás:

- Colorea o territorio de Castela en laranxa.
- Repasa coa cor lila a ruta da **la** castelá.
- Repasa coa cor verde as diferentes rutas do comercio castelán.
- Con que cidades comerciaban os casteláns?

5 Relaciona cada un destes produtos coa frase que lle corresponda:

cereais e viño

Comerciábase dende Burgos

la

Producións castelás

ferro e aceite

Importábase a Castela

panos de calidade

Castela vendíao en Europa

3 A Coroa de Aragón: economía e sociedade

• A economía da Coroa de Aragón baseábase na **agricultura** e mais na **gandaría**. En moitas cidades o comercio marítimo estimulou as actividades artesanais (téxtil, metalúrxica...).

• A partir do século XIII, a Coroa de Aragón desenvolveu un **comercio florecente** no Mediterráneo desde os portos de Barcelona, Palma e Valencia.

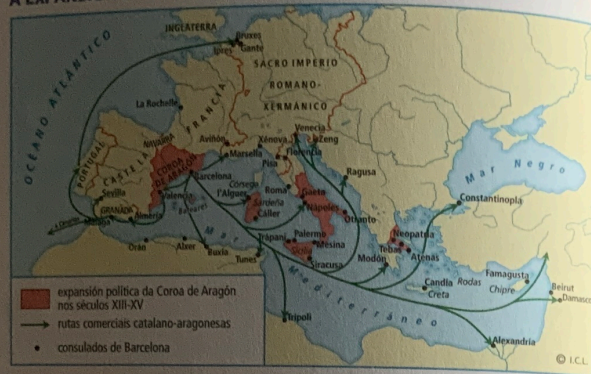
Os barcos levaban tecidos, aceite e armas, e traían especias, tecidos de seda, azucre e trigo.

• Para defender os intereses dos comerciantes creáronse os **Consulados de Mar** nos principais portos mediterráneos.

• O desenvolvemento comercial empurrou os monarcas da Coroa de Aragón a unha serie de conquistas para dominar as costas mediterráneas: as illas de **Sicilia** e **Sardegna**, os ducados de **Atenas** e **Neopatria** e, xa no século XV, **Nápoles**.

• A prosperidade comercial permitiu o desenvolvemento dunha influente burguesía que apoiou os monarcas na súa expansión mediterránea con naves e cartos.

A EXPANSIÓN DA COROA DE ARAGÓN

A coca foi a nave máis utilizada polos comerciantes catalano-aragoneses no Mediterráneo.

1 Cales eran as actividades máis importantes da economía da Coroa de Aragón?

2 Explica o papel da burguesía na expansión polo mar Mediterráneo:

3 Completa o mapa da expansión da Coroa de Aragón:

– Pinta, coa mesma cor da lenda do mapa, o territorio da Coroa de Aragón e as súas conquistas.

– Repasa en cor verde as rutas comerciais catalano-aragonesas.

4 Observa os estaleiros de Barcelona e responde:

– Que actividade se realizaba nelas?

– Describe os barcos que se fabricaban:

OS REAIS ESTALEIROS DE BARCELONA

4 O Románico na Península Ibérica

- A arte románica introduciuse na Península Ibérica a través dos novos camiños de peregrinación cara á tumba do **Apóstolo Santiago**. Iso deu orixe ao **Camiño de Santiago**.
- Os edificios románicos máis destacados son:
 - A *catedral de Santiago de Compostela*, a *de Salamanca* e a *igreja de San Martín de Frómista*, nos reinos de León e Castela.
 - O *mosteiro de Ripoll* e as *igrexas de San Clemente e Santa María de Tahull*, en Cataluña.
 - A *catedral de Xaca*, en Aragón, e a *igreja de San Miguel de Estella*, en Navarra.
- A **escultura románica** céntrase nas fachadas e nos capiteis das igrexas. Sobresaen as esculturas de *Ripoll*, *San Pedro de Huesca* e *Santiago de Compostela*.
- En **pintura** destacan as numerosas representacións de Cristo e da Virxe nas *igrexas de Tahull* (Cataluña), e as numerosas escenas da vida cotiá, nas *igrexas de Santo Isidro de León* e de *San Baudelio de Berlanga* (Castela e León).

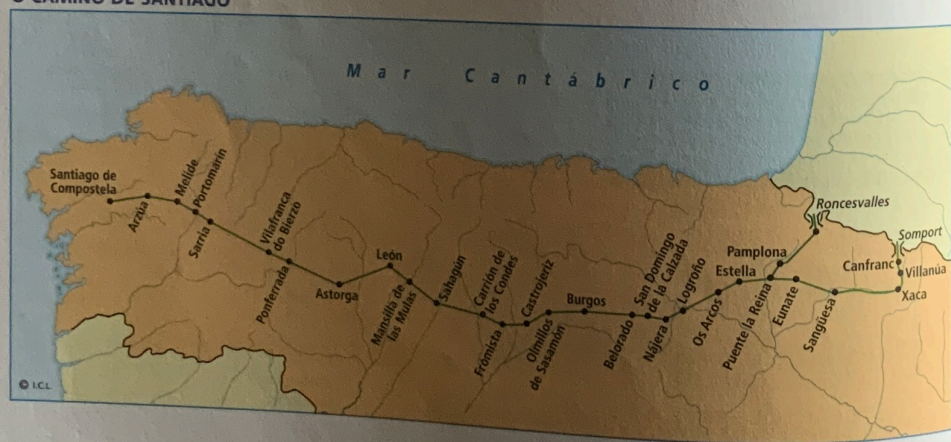
Pintura de Santa María de Tahull.

SABÍAS QUE...

Segundo a lenda, o **Apóstolo Santiago** evangelizara Galicia. Coa axuda dunha estrela creuse localizar a tumba do Apóstolo. O lugar chamouse Compostela, que significa "campo da estrela".

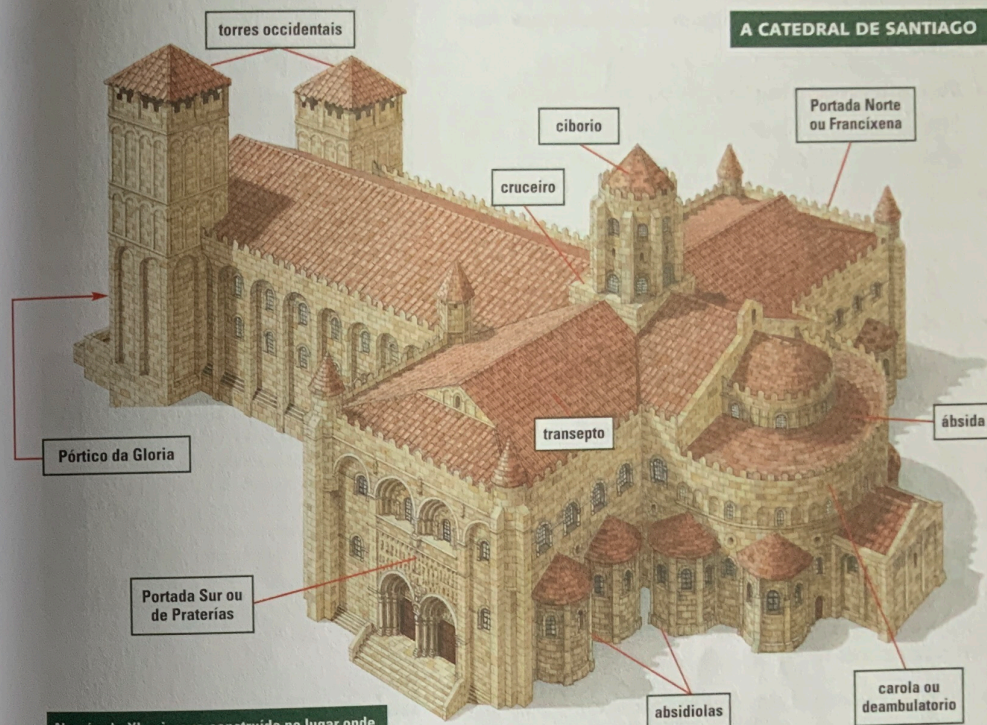

O CAMIÑO DE SANTIAGO

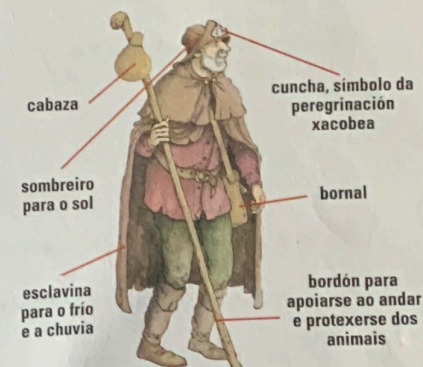
- 1 Como se introduciu na Península Ibérica a arte románica?

- 2 Fíxate no debuxo da catedral de Santiago e contesta:

No século XI, a igrexa construída no lugar onde, segundo a lenda, estaba enterrado o apóstolo Santiago converteuse nun importante centro de peregrinación da Cristiandade. Isto deu orixe ao Camiño de Santiago.

- A que estilo pertence?
 - Que forma ten a planta?
- 3 Observa a figura do peregrino e responde:
 - Onde cres que gardaba a auga?
 - Onde levaba a comida?

5 A Península Ibérica: encontro de culturas

- Nos reinos cristiáns da Península Ibérica conviviron **cristiáns, musulmáns e xudeus**. Esta convivencia favoreceu o enriquecemento cultural dos reinos cristiáns.
- Moitas das obras filosóficas e científicas gregas e latinas chegaron a Europa a través de Al-Andalus, pois foran traducidas ao árabe.
- O interese por estas obras fomentou a creación de **escolas de tradutores**, como a de Toledo. Nelas traducíanse textos literarios, tratados de medicina, astronomía, matemáticas...
- Moitas persoas pertencentes á **comunidade xudía** permaneceron nas cidades conquistadas polos reis cristiáns e convertéronse en médicos, prestamistas, científicos, tradutores...
- Os xudeus vivían en barrios separados, onde tiñan a **sinagoga**, que era o seu centro de oración e de culto.
- En Al-Andalus vivían numerosos cristiáns que permaneceron fieis á súa relixión: eran os **mozárabes**.
- Co avance da Reconquista, moitos mozárabes emigraron cara aos reinos cristiáns do Norte da Península e repoboaron as terras conquistadas.
- Os musulmáns que permaneceron nos territorios que estaban gobernados polos reis cristiáns recibiron o nome de **mudéxares**.

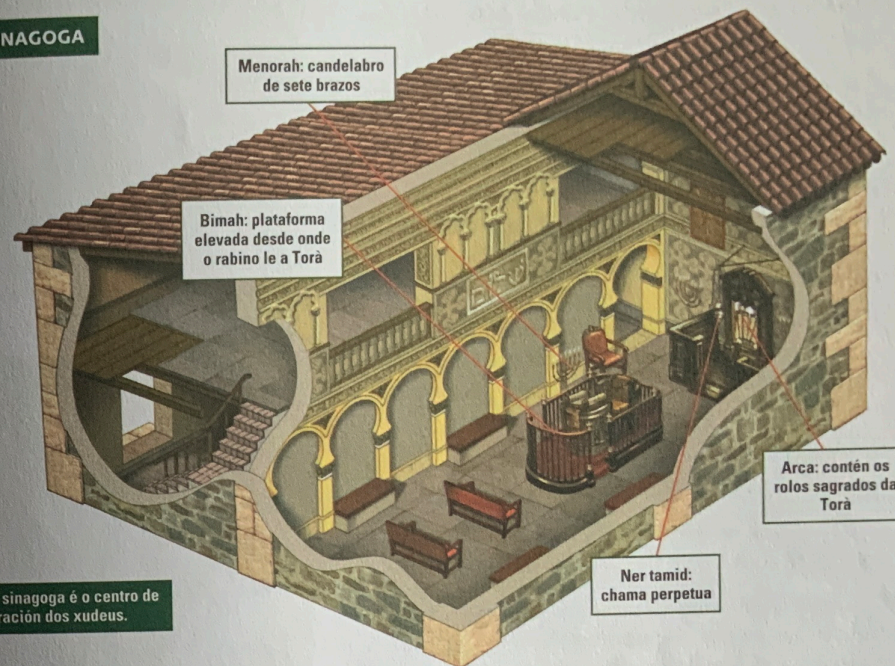
Un musulmán, un xudeu e un cristián falando cun monxe, nun manuscrito medieval.

Igrexa de San Millán de la Cogolla, de estilo mozárabe.

3 Observa o debuxo dunha sinagoga e responde as preguntas:

UNHA SINAGOGA

– Que é unha sinagoga?

– Cita algúns dos seus elementos principais:

4 Quen eran os mozárabes? Que relixión tiñan?

5 Quen nome recibiron os musulmáns que vivían nos reinos cristiáns?

1 Que tres comunidades conviviron na Península Ibérica durante a Idade Media?

2 Que beneficios culturais orixinou esta convivencia?

1.-

2.-

3.-

4.-

5.-

ACTIVIDADE SOBRE A RECONQUISTA:

ORDEA DE MAIS ANTIGO A MAIS RECENTE UBICANDO AS SEGUINTE DATAS DESPOIS DO NÚMERO DE CADA MAPA:

..A..1450.

D..1304

..B..1200.

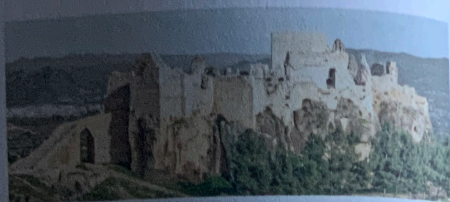
E..1054

..C..1143

A repoboación dos novos territorios

Durante esta etapa da conquista, os reis contaron coa colaboración dos nobres e as ordes militares. A cambio, o rei concedeu-lles amplias extensións de terras que, ante o abandono dos musulmáns, foron poboadas polos cristiáns.

No caso de Aragón, a maioría dos musulmáns, aos que se lles permitiu conservar a súa lingua e relixión, quedaron nos territorios conquistados e convertéronse en servos dos novos señores.

Castelo da Orde de Montesa (Valencia). Esta orde militar repoboa o interior de Valencia e de Castellón.

A QUE ERAN AS ORDES MILITARES?

- As ordes militares (**Santiago, Calatrava, Montesa e Alcántara**) eran organizacións formadas por cabaleiros dedicados á guerra e á oración, coa autorización do rei.
- Participaron nas campañas militares de conquista de territorios aos musulmáns e concedéronselles grandes lotes de terras. Cada orde militar tiña o seu **gran maestro**, que dirixía a repoboación.
- Este tipo de repoboación levouse a cabo nos vales do Xúcar, do Turia e do Guadiana. Como resultado, creáronse **grandes latifundios** (extensións enormes de terras) que adoitaban contar cun gran castelo.

C DOUS MODELOS DE REPOBOACIÓN

- Na Coroa de Castela, boa parte dos musulmáns refuxiáronse no reino de Granada, abandonando pobos e cidades.
- Leoneses, casteláns e vascos ocuparon a maioría das novas terras.
- Na Coroa de Aragón, a maior parte dos mudéxares, sobre todo en Valencia, permaneceron nos territorios conquistados, traballando como campesiños.
- A maioría dos repoboadores das Illas Baleares e da costa valenciana foron cataláns, mentres que os aragoneses se instaloron nas terras do interior.

B OS REPARTIMENTOS DE TERRAS

- Os **repartimentos** eran doazóns de terras (incluíndo aldeas e tamén poboadores) entre os que participaron na conquista, efectuadas por axentes do rei.
- Os maiores beneficiados foron as ordes militares, a nobreza e a Igrexa, que acaparon gran cantidade de terras e tamén crearon importantes latifundios.
- A miúdo, producíronse dificultades para os **musulmáns (mudéxares)** que quixeron continuar nas zonas que ocupaban.
- Este tipo de repoboación foi habitual en Estremadura, o val do Guadalquivir, Baleares, Murcia e a costa de Valencia.

6. Identifica tres características propias das ordes militares:

- ☐ dedicábanse á guerra
- ☐ tiñan a autorización do rei
- ☐ pertencían á Igrexa
- ☐ eran organizacións de campesiños e pastores
- ☐ dedicábanse á oración
- ☐ os seus membros recibían o nome de mudéxares

7. Fixate no mapa das terras concedidas as ordes militares e contesta as preguntas:

– Repasa, segundo a lenda, as terras da orde de Montesa (Coroa de Aragón) e as da Orde de Santiago (Coroa de Castela).

– Que labor acometían as ordes militares?

– Cales eran as catro máis importantes?

8. Sinala se as frases seguintes son verdadeiras (V) ou falsas (F):

- ☐ Os repartimentos eran doazóns de terras entre os participantes da conquista.
- ☐ O personaxe máis importante dunha orde militar era o gran mestre.
- ☐ Os campesiños e artesáns foron os grandes beneficiados dos repartimentos.
- ☐ Os mudéxares eran os musulmáns convertidos ao cristianismo despois da conquista.
- ☐ Un latifundio é unha grande extensión de terra, a miúdo protexida mediante un castelo.
- ☐ Tras a conquista, permitiuse aos musulmáns conservar os seus costumes e a súa relixión (mudéxares).

9. Enche o seguinte cadro sobre os diferentes modelos de repoboación aplicados na Coroa de Castela e na Coroa de Aragón tras a conquista:

	destino da poboación musulmá	procedencia dos repoboadores cristiáns
Coroa de Castela		
Coroa de Aragón		

4 Os conflitos sociais e políticos na Baixa

- Coa chegada da **Peste Negra** (1348), iniciouse unha crise económica e social que provocou un acusado descenso da poboación e unha diminución da produción agrícola.
- Debido a esta situación, empeoraron as condicións de vida dos grupos non privilegiados.
- Na **Coroa de Castela**, a crise desembocou nunha guerra entre o monarca Pedro I e a nobreza.
- Esta guerra rematou coa suba ao trono dun novo monarca, Henrique II, e unha nova dinastía, a dos **Trastámara**.
- Na **Coroa de Aragón**, ao morrer sen descendencia o rei Martiño o Humano, a dinas-

tía Trastámara tamén chegou ao trono: o castelán Fernando de Antequera foi elixido rei en 1412.

- A mediados do século XV, os conflitos tamén afectaron a **Cataluña**. Os nobres e os burgueses ricos, que desexaban manter os seus privilexios, enfrontáronse ao rei Xoán II, que contou co apoio dos campesiños e dos pequenos artesáns e comerciantes.
- O bando real triunfou, pero a peste, a crise económica e a guerra arruinaron Cataluña.
- A crise catalá non afectou tanto aos outros territorios da Coroa de Aragón. O reino de **Valencia**, por exemplo, tivo unha espléndida época de crecemento económico.

1 Observa esta pintura e responde as preguntas:

– Que personaxe aparece máis veces representado?

– Quen poden ser as outras persoas?

– Que significado cres que pode ter esta escena?

A Peste Negra tivo un grande impacto sobre a poboación.

2 Cales foron as consecuencias da Peste Negra?

Idade Media

3 Explica como chegou ao trono a dinastía Trastámara:

Na Coroa de Castela:

Na Coroa de Aragón:

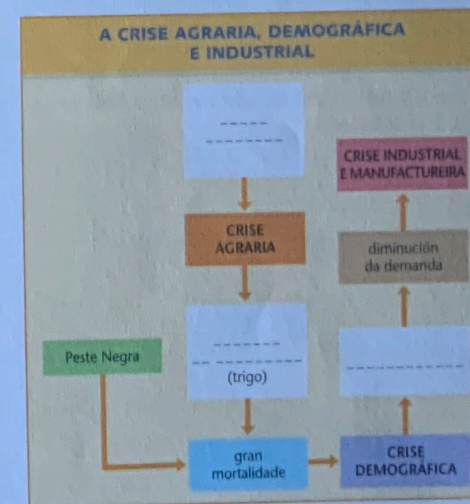

Esta pintura representa a coroación de Fernando de Antequera como rei da Coroa de Aragón.

4 Fíxate nas palabras que aparecen no círculo e escríbeas na cartela que corresponda do esquema da dereita.

malas colleitas
escaseza de alimentos
despoboación

A continuación, pinta cada cartela dunha cor diferente.

5 Como afectou a crise a Cataluña a mediados do século XV?

A revolta irmandiña en Galicia

Durante o transcurso dos séculos XIV e XV, a xente de Galicia, o mesmo que a poboación do resto da Península e tamén a de Europa, viviu tempos difíciles.

► Claustro dos bispos do mosteiro de Santo Estevo de Ribas de Sil (Ourense). Nos séculos XIV e XV a decadencia chegou tamén aos mosteiros.

@ Amplía na Rede...

Para saber máis sobre Pardo de Cela, entra en: www.tiching.com/83270

B AS GUERRAS IRMANDIÑAS

- A I Guerra Irmandiña tivo lugar en 1431. Os Andrade, unha rica familia nobiliaria da Coruña trataba os seus vasallos con extrema dureza. Un fidalgo da Coruña, Roi Xordo liderou os campesiños. No entanto, os Andrade conseguiron impoñerse e o líder da revolta foi condenado a morte.
- A II Guerra Irmandiña desenvolveuse entre 1467 e 1469, converténdose nunha guerra civil que afectou a toda Galicia.
- Os campesiños uníronse ata xuntar preto de 80000 homes facendo fuxir aos nobres e destruíndo os seus castelos, torres e fortalezas.
- Ante estas circunstancias, a monarquía decidiu apoiar a nobreza galega. Pedro Madruga, conde de Caminha, e o mariscal Pardo de Cela derrotaron as tropas irmandiñas nas intermediacións de Santiago de Compostela.
- A represión consistiu sobre todo na detención dos principais líderes (Alonso de Lanzás e Pedro de Osorio) e na obriga de reconstruír todo o esnaquizado por parte do campesiñado.
- Aínda que a nobreza galega se sentiu fortalecida pola vitoria, a nova monarquía dos Reis Católicos impúxose sobre a nobreza. De feito, o mariscal Pardo de Cela caeu en desgraza e acabou decapitado en Mondoñedo en 1483.

A AS IRMANDADES

- As irmandades eran asociacións de cidadáns que defendían os intereses comúns fronte aos abusos de poder tanto da nobreza como do clero.
- En Galicia desenvolveron un gran protagonismo xa que no ano 1418, os artesáns e comerciantes se uniron para tratar de liberarse do poder eclesiástico e poñer a cidade baixo xurisdición do rei.
- Durante a crise económica do final da Idade Media, os nobres recibían menos rendas dos campesiños que traballaban as súas terras. A reacción dos señores foi saquear aos campesiños e a destes unirse para resistir levando a cabo revoltas anti-señoriais.

▼ Torre da Homenaxe do castelo da familia Andrade, en Pontevedra (A Coruña). Nunha freira de Andrade foi acumado O Mao pola crueldade coa que trataba os seus vasallos.

24. Le o texto e contesta as preguntas:

– Quen roubaba a quen?

– Que produtos roubaban a veciños e mercadores?

– Por que trataban os señores de cobrar un rescate?

Causas da revolta irmandiña

(...) e pretenderon a certos veciños e a certos mercadores desta vosa dita cidade nos vosos camiños reais e tomáronos e roubáronlles o que levaban, así de la e diñeiro e panos e peixes, bestas e arreos e roupas e outras cousas (...).

E outrosí os levaron presos ao dito castelo a poder do devandito señor don Diego Sarmiento e lanzáronos no soto do devandito castelo e dábanlles grandes prisións e facíanlles manter os que os gardaban e despois rescatáronos por outras grandes contías de marabedís, o cal é público e notorio.

Queixas do Concello de Ourense a Henrique IV polos atropelos de don Diego Sarmiento.

25. Ordena de 1 a 5 a secuencia de acontecementos das Guerras Irmandiñas:

- ☐ As grandes familias nobiliarias derrotaron os irmandiños.
- ☐ Formáronse irmandades tanto nas cidades como no campo.
- ☐ Xeneralizouse unha situación de crise económica tanto no campo como nas cidades.
- ☐ O campesiñado contestou os abusos señoriais formando un exército e destruíndo fortalezas.
- ☐ A monarquía apoiou a nobreza ante o cariz dos acontecementos.

26. Observa o mapa das Guerras Irmandiñas e contesta as preguntas:

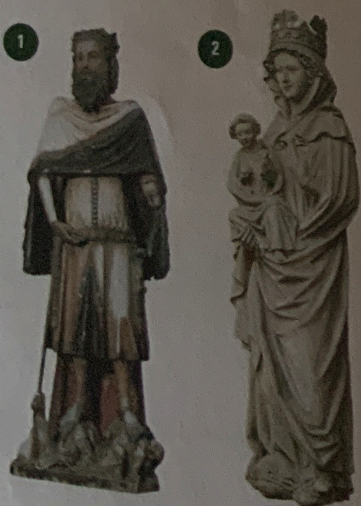
– Cales eran as principais cidades controladas pola nobreza?

– Que grupos sociais resultaron vitoriosos e cales derrotados tras as revoltas?

5 O Gótico na Península Ibérica

- Na Península Ibérica desenvolveuse dous tipos de arquitectura gótica:
 - O **gótico setentrional** ou **francés**. Caracterízase porque os edificios son altos e presentan unha abundante decoración. Atópamolo en Navarra, Castela e León. Neste estilo destacan as *catedrais de León, Burgos e Toledo*.
 - O **gótico meridional**. Presenta unha decoración moito máis escasa e é máis macizo. Aparece en edificios da Coroa de Aragón, como *Santa María do Mar*, en Barcelona.
- Na Coroa de Aragón destaca a construción de lonxas e palacios, mostra do seu comercio e da súa próspera burguesía.
- A **escultura gótica** está representada en obras como a *porta do Sarmental* da catedral de Burgos e a *Virxe Branca* de León.
- A **pintura gótica** estivo aínda ligada á decoración de catedrais, igrexas, etc., pero os artistas comezaron a ser recoñecidos e asinaban as súas obras.

San Carlomagno, de Jaume Cascalls (à esquerda) e a Virxe Branca de León (à dereita).

Interior da basílica de Santa María do Mar de Barcelona.

Fachada principal da catedral de Burgos.

1 Lembra o que aprendiches da arquitectura gótica e realiza estas actividades:

- Escribe en cada recadro a palabra que corresponda:
 - rosetón • torre • arco apuntado
 - fiestra con vidreira
- Describe a catedral de León e di a que tipo de arquitectura gótica pertence:

.....

.....

.....

2 Observa as dúas esculturas da páxina anterior e di que representa cada unha delas:

1

.....

.....

2

.....

.....

3 Fíxate na escultura que aparece á dereita e contesta:

- Que tipo de monumento é?
- Cres que o personaxe representado pertence á nobreza? Por que?

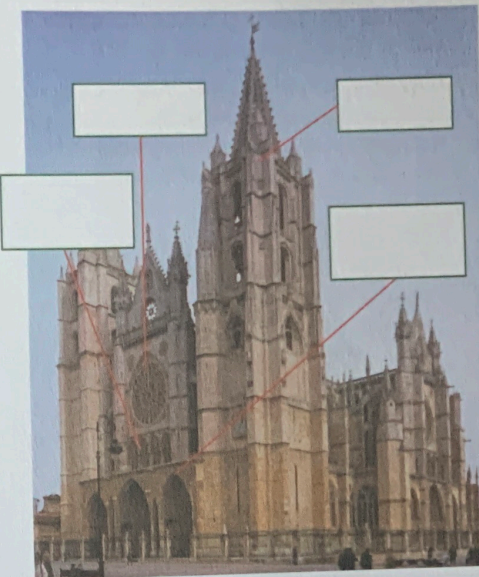
.....

.....

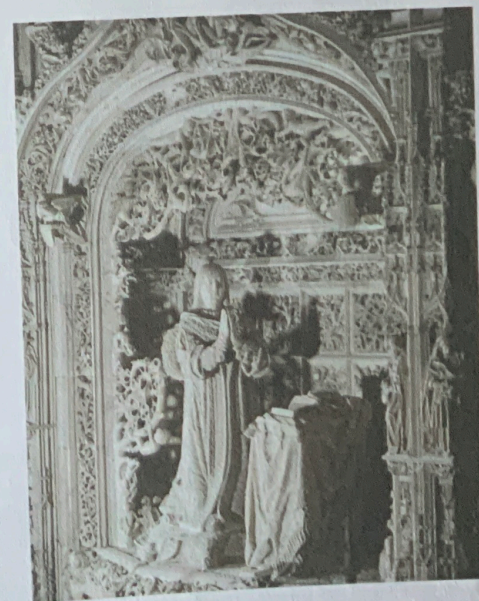
.....

.....

.....

Exterior da catedral de León.

Sepulcro de Don Alfonso, obra de Gil de Siloé.

